

MÁNÁ VUOIGATVUOĐAID OAHPPODIIMMUT VUOLLESKUVLII

Oahppodiibmu 1: Máná vuoigatvuodaid doaimmalaš govva- ja teakstakoarttat	2
Oahppodiimmu sisdoallu	2
Mihttomearri lea	2
Bargoneavvut	2
Oahppodiimmu rávvagat	3
Fuomášumit	3
Oahppodiibmu 2 – Fantasiijagiidda bušeahta hábmen I	4
Oahppodiimmu sisdoallu	4
Mihttomearri lea	4
Bargoneavvut	4
Oahppodiimmu rávvagat	5
Fuomášumit	5
Oahppodiibmu 3 – Fantasiijagiidda bušeahta hábmen II	6
Oahppodiimmu sisdoallu	6
Mihttomearri lea	6
Bargoneavvut	6
Oahppodiimmu rávvagat	7
Fuomášumit	7
	7

Oahppodiibmu 1: Máná vuoigatvuodaid doaimmalaš govva- ja teakstakoarttat

Oahppodiimmu sisdoallu

- Oahpásmuvvat máná vuoigatvuodaide filmmain (5 min)
- Doaimmalaš ollašuhttinuogit govva- ja teakstakoartapárat geavahussii iežas dárbbuid mielde (okta hárjehus 10–20 min)
- Diimmu čoahkkáigeassu (5 min)

Mihttomearri lea

- doarjut oahppiid doaibmivuoda iežaset vuoigatvuodaid dárkkodeamis
- oahpahit máná guovddáš vuoigatvuodaid doaimmalaččat.

Máná vuoigatvuodaid soahpamuša artihkal 42:

Soahpamušstáhtat čatnasit ožžodit almmolašsoahpamuša prinsihpaid ja mearrádusaid almmolaččat sihke rávesolbmuid ja mánáid dihtosii vuogálaččat ja aktiivvalaččat.

Bargoneavvut

- Máná vuoigatvuodát skuvllas -filbma
- Máná vuoigatvuodaid govvakoarttat
- Máná vuoigatvuodaid teakstakoarttat (artihkkalat)

Oahppodiimmu rávvagat

1) Oahppit láidestuvvojit mánáid vuoigatvuođaide geahččamiin Máná vuoigatvuođat skuvllas -filmma. Filmma maŋŋá mánáin sáhtta jearrat seammá gažaldagaid, go filmma mánáin:

- Manin du mielas lea dehálaš vázzit skuvlla?
- Makkár lea skuvla, gos lea dorvvolaš ja somá studeret?
- Maid áiggut bargat skuvlabeaivvi maŋŋá?

Gažaldagaid maŋŋá sáhttit ovttas fuomášit, ahte filmma buot gažaldagat laktásedje máná vuoigatvuođaide, maid čuovvovaččat gieđahallat eanet.

2) Geavat Máná vuoigatvuođat -govvakoarttaid nugo háliidat. Vulobeale listtus sáhtát čoaggit oahppiidasat vuohkkasamos čovdosiid. Muhtin hárjehusat heivejit erenomáš bures servodatoahpa dahje suomagiela diimmuide, muhtimat fas heivejit bures joavkku oktasašdoaimbama ja vuorrováikkuhusdáidduid hárjehallamii.

Diimmu čoahkkáigeasus oahppiid sáhtta arvvosmahttit ságastallat čuovvovaš gažaldagaiguin.

- Man dihtii máná vuoigatvuođaid soahpamuš lea dehálaš oassi juohke máná eallimis?
- Makkár livččii máilbmi, gos máná vuoigatvuođaid soahpamuš ii livčče leahkimin?
- Guđe vuoigatvuođaid, mii gieđahallojuvvui diimmus, lea dehálaš ja manin?

Fuomášumit

- Máná vuoigatvuođat skuvllas -filmma sáhtta geavahit maŋŋelabbos maddái suomagiela dahje govvadáidaga diimmuin láidehussan ovdamearkka dihtii bargui, man fáddá lea "nieguid skuvla".
- Govvakoarttaiguin sáhtta ávkkástallat sadjebargamis (*pistetyöskentely*), ruossageinnodagas (*rastirata*) dahje dádjadeamis (*suunnistus*).
- Govvakoarttaid sáhtta geavahit páraohcanhárjehusain eará oahppoávdnasiid oktavuodas.
- Govvakoarttaid ávkkástallama ráddje dušše beare oahpaheaddjiid ja oahppiid miellagovahallan. Oahppit sáhttet ieža hábmet olles luohkkái heivvolaš doaimmaid, mat vuodđuduvvet koarttaide.
- Koarttaid sáhtta geavahit ovdamearkka dihtii fáttar- daje doarjjaoahppidoaimmas.
- Govvakoarttaiguin sáhtta ávkkástallat árrabajásgeassimis.

Oahppodiibmu 2 – Fantasiijagieldda bušeahta hábmen I

Oahppodiimmu sisdoallu

- Iežas fantasiijagieldda hábmen smávvaajoavkkuin (10 min)
- Oahpásmuvvat gielddaid doaimmaide (15 min)
- Hárjehallat hábmet iežas fantasiijagieldda bušeahta smávvaajoavkkuin (10 min)

Mihttomearri lea

- nannet doaimmalaččat oahppiid demokratiijaáddejumi hárjehallamiin bušeahta hábmemma
- arvosmahttit oahppiid dahkat árvoválljejuumiid sihke iehčanassii ja oassin joavkkus
- doarjut oahppiid vuorrováikkuhusdáidduid ovdánumi joavkobargama bokte.

Máná vuoigatvuodaid soahpamušaid artihkal 12:

Soahpamušstáhtat dáhkidit mánnái, guhte sáhtta hábmet iežas oainnuid, vuoigatvuoda friija ovdanbuktit dáid oainnuidis buot áššiin, mat gusket mánnái. Máná oainnut galget vuhtiiváldojuvvot máná agi ja čálgandási mielde.

Bargoneavvut

- Fantasiijagieldda bušeahta hábmen -diačájáhus (diat 1–10)
- Skuvlejupmi-skovvi
- Bábir ja peannat

Oahppodiimmu rávvagat

- 3) Oahppodiimbu ovdána ollisvuohtan Fantasiijagieldda bušeahta hábmen - diačájáhusa mielde (diat 1–10). Diačájáhus sistsidoallá doaibmarávvagiid ja ságastallangažaldagaid ja fáddái laktáseaddji dieđuid. Diačájáhusa eará diat geavahuvvojit Fantasiijagieldda bušeahta hábmen oassi 2 -oahppodiimmus.
- 4) Oahppit ráhkadit smávvoajoavkkuin iežaset fantasiijagieldda diačájáhusa rávvagiid mielde.
- 5) Oahpaheaddji ovdanbuktá vuosttamuš bušeahttaplánain (Skuvlejupmi-skovvi) oahppodiimmu almmolaš doaibmarávvagiid.
- 6) Oahppit hábmejit skuvlejumi bušeahttaplána smávvoajoavkkuin.
- 7) Skuvlejupmi-skovvi burgojuvvo nu, ahte oahpaheaddji jođiha.

Fuomášumit

- Oahppodiimbu eaktuda, ahte oahppiiguin leat gieđahallojuvvon máná vuoigatvuođat.
- Fantasiijagieldda bušeahta hábmen -oahppodiimmut leat plánejuvvon guovtti oahppodiimmu ollisvuohtan. Daid sáhtta doallat sierra dahje maŋŋálagaid.
- Hárjehusa buot supmit leat govahallon. Supmit leat plánejuvvon nu, ahte vuollálagaid rehkenastin lihkostuvvá 3.–6. luohkálaččain iehčanassii.

Lassehárjehus: Jus oahppodiimmus báhcá badjelmearálaš áigi dahje oahppit váillahit diimmu gaskkas juoidá maid bargat, smávvoajoavkkut sáhttet plánat iežaset fantasiijagildii maiddái vearjogova.

Oahppodiibmu 3 – Fantasiijagieldda bušehta hábmen II

Oahppodiimmu sisdoallu

- Fantasiijagieldda bušehta hábmen jotkojuvvo smávvoajoavkkuin (15–20 min)
- Fantasiijagieldda fidnoruhtadanplána plánen smávvoajoavkkuin (15–20 min)

Fuom!

Dát oahppodiibmu lea joatkka Fantasiijagieldda bušehta hábmen oassi 1 - oahppodiibmui.

Mihttomearri lea

- nannet doaimmalaččat oahppiid demokratiijaáddejumi hárhallamiin bušeterema
- arvosmahttit oahppiid dahkat árvoválllejumiid sihke iehčanassii ja oassin joavkkus
- doarjut oahppiid vuorrováikkuhusdáidduid ovdánumi joavkobarggu bokte.

Máná vuoigatvuodaid soahpamuša artihkal 13:

Mánás lea vuoigatvuohta ovdanbuktit friija oaivilis. Dát vuoigatvuohta sisttisdoallá friijavuoda ohcat, vuostáiváldit ja gilvit buotlágan dieđuid ja jurdagiid rájáid badjel njálmmálaš, čálalaš, prentejuvvon, dáidaga dahje feara man hámis, man mánná lea ieš válljen.

Bargoneavvut

- Fantasiijagieldda bušehta hábmen -diačájáhus (diat 10–14)
- Astoáigge doaimmat- ja Infrastruktuvra-skovit ja Fidnoruhtadeapmi-skovvi
- Peannat ja bábir

Oahppodiimmu rávvagat

- 1) Juos Fantasiijagieldda bušeahta hábmen -oahppodiimmut eai dollojuvvo duppaldiimmus, dán oahppodiimmu álggus lea buorre geardduhit máná vuoigatvuođaid ja hárjehusa, man leat čađaheamen.
- 2) Smávvaajoavkkuide juhkkovit bušeahtaplánat. Juohke joavku bargá dakkár vugiin, man leat juo ovdal oahppan Astoáigge doaimmat-, Infrastruktuvra- ja Skuvlejupmi-skoviiguin (diačájáhusa dia 11).
- 3) Smávvaajoavkkuid bušeahttaválljejumit gieđahallojit nu, ahte oahpaheaddji jođiha.
- 4) Oahppit sirdásit Fidnoruhtadeapmi-skovvái, man vuodđodieđuid oahpaheaddji muitala diačájáhusain.
- 5) Oahppit dahket fidnoruhtadeapmái laktáseaddji välljejumiid smávvaajoavkkuin.
- 6) Smávvaajoavkkuid fidnoruhtadanválljejumit gieđahallojit ovttas.

Fuomášumit

- Hárjehusa buot supmit leat govahallon. Supmit leat plánejuvvon nu, ahte hárjehusa rehkenastin vuollálagaid lihkostuvvá 3.–6. -luohkálaččain iehčanassii.
- Iežas fantasiijagieldda temá sáhtta joatkit integreremiin dan iešguđet oahppoávdnasiidda, earret eará
  - **suomagillii:** Luohkain geahččalit juksat oktasaš mearrádusa das, maid fidnoruhtadeami háhkamušaid luohkká ovttas háliidivččii. Oahppit sáhttet joatkit seammá smávvaajoavkkuin ja plánet argumeanttaid iežaset bušeahttaevttohussii. Dán maŋŋá sáhttet doallat "gieldda váljastivrra čoahkkin", mas ráđđádala ja guldalemiin berrejit juksat oktasaš áddejumi. Loahpas sáhttet jienastit fidnoruhtadeami čuožáhagain.
  - **birasohppui:** Oahppit plánejit fantasiijagieldda kártta.
  - **govvadáidagii:** Oahppit hábmejit fantasiijagieldda jielatbáikki dahje ovdamearkka dihtii gieldda toargga. Maiddái kártabarggu sáhtta joatkit govvadáidagis.